

บันทึก

เรื่อง การใช้สิทธิเลือกตั้งของอาสาสมัครสังเกตการณ์เลือกตั้ง

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๑๑๒/๑๓๕ ลงวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๓๕ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาความว่า เนื่องจากนายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และได้กำหนดให้คณะกรรมการฯ มีอำนาจหน้าที่ประการหนึ่งคือ เสนอรายชื่อผู้สังเกตการณ์เลือกตั้งเพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งให้เข้าสังเกตการณ์ในหน่วยเลือกตั้งเพื่อสอดส่องดูแลการใช้สิทธิเลือกตั้งและกระบวนการทำงาน โดยคณะกรรมการฯ ได้จัดให้มีอาสาสมัครเพื่อประจำในหน่วยเลือกตั้งต่าง ๆ ประมาณ ๓๐,๐๐๐ คนและเห็นว่า อาสาสมัครเหล่านี้ควรใช้สิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ตนไปสังเกตการณ์ได้ตามมาตรา ๕๘ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ ที่บัญญัติว่า “ผู้เลือกตั้งซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่ในการเลือกตั้งหรือเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ตนต้องประจำปฏิบัติหน้าที่นั้น โดยไม่ต้องมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งถ้าหน่วยเลือกตั้งที่ตนประจำปฏิบัติหน้าที่นั้น อยู่ในเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้ง” แต่โดยที่กระทรวงมหาดไทยมีความเห็นว่า อาสาสมัครผู้สังเกตการณ์เลือกตั้งมิได้เป็นผู้มีหน้าที่ในการเลือกตั้งหรือเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง จึงไม่อยู่ในข่ายที่จะมีสิทธิลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งที่ตนไปประจำปฏิบัติหน้าที่นายกรัฐมนตรีจึงมีคำสั่งให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาเสนอความเห็นในปัญหาข้อกฎหมายว่า อาสาสมัครผู้สังเกตการณ์เลือกตั้งจำนวน ๓๐,๐๐๐ คนที่คณะกรรมการฯ จะเสนอรายชื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งนั้น จะเข้าข่ายเป็น “ผู้เลือกตั้งซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่ในการเลือกตั้งหรือเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง” หรือไม่ โดยให้พิจารณาเป็นการด่วนเพื่อให้ทันการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๓๕

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๔) ได้พิจารณาปัญหาดังกล่าวประกอบกับคำชี้แจงของผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง) ผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี) และผู้แทนคณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว มีความเห็นว่า ตามมาตรา ๑๐๓ (๓)^๑

^๑ มาตรา ๑๐๓ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้ง

(๑) มีสัญชาติไทย แต่บุคคลซึ่งมีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบปี

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้งและ

(๓) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้ง

ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๗^๒ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ พ.ศ. ๒๕๒๖ และมาตรา ๕๘^๓ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้กำหนดหลักเกณฑ์การใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งของผู้เลือกตั้งไว้ว่า จะต้องเป็นผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งนั้นและต้องเป็นผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งสำหรับหน่วยเลือกตั้งนั้นด้วยจึงจะมีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้นได้ เว้นแต่เป็นผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่ในการเลือกตั้งหรือเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง จึงจะลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ตนต้องประจำปฏิบัติหน้าที่ได้ แต่ทั้งนี้ หน่วยเลือกตั้งนั้นต้องอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ผู้เลือกตั้งดังกล่าวมีสิทธิเลือกตั้ง

สำหรับผู้มีหน้าที่ในการเลือกตั้งหรือเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งซึ่งจะมีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งตามมาตรา ๕๘ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา(กรรมการร่างกฎหมายคณะที่ ๔)เห็นว่า มิได้จำกัดเฉพาะผู้ที่มีหน้าที่ในการเลือกตั้งโดยตรงตามมาตรา ๕๘^๔ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว คือเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน และเจ้าหน้าที่คะแนนเท่านั้น ดังนั้น แม้ผู้สังเกตการณ์เลือกตั้งซึ่งคณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เสนอชื่อต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อแต่งตั้งให้เข้าสังเกตการณ์ในหน่วยเลือกตั้งเพื่อสอดส่องดูแลการใช้สิทธิเลือกตั้งและกระบวนการทำงาน จะมีผู้มีหน้าที่ในการเลือกตั้งโดยตรงดังเช่นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน และเจ้าหน้าที่คะแนนแต่ก็ถือได้ว่าเป็นผู้เลือกตั้งซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา

^๒ มาตรา ๒๗ เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้นายอำเภอจัดทำประกาศบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้งไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานเทศบาลที่สาธารณะที่เห็นได้ง่าย และที่เลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียงกับที่เลือกตั้ง ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน

บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นหน้าที่ของนายอำเภอคัดรายชื่อผู้เลือกตั้งจากทะเบียนบ้าน เว้นแต่ในเขตเทศบาล ให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล

ฯลฯ

ฯลฯ

^๓ มาตรา ๕๘ ผู้เลือกตั้งซึ่งมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งสำหรับหน่วยเลือกตั้งใด ให้ลงคะแนนเลือกตั้งได้เฉพาะหน่วยเลือกตั้งนั้น และให้ลงคะแนนเลือกตั้งได้เฉพาะแห่งเดียว

ผู้เลือกตั้งซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่ในการเลือกตั้งหรือเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ตนต้องประจำปฏิบัติหน้าที่นั้นโดยไม่ต้องมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง ถ้าหน่วยเลือกตั้งที่ตนต้องประจำปฏิบัติหน้าที่นั้นอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้ง

ให้ผู้เลือกตั้งตามวรรคสอง ซึ่งประสงค์จะลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ตนต้องปฏิบัติหน้าที่ แสดงหลักฐานคำสั่งแต่งตั้งต่อคณะกรรมการตรวจคะแนนก่อนทำการลงคะแนนเลือกตั้ง เมื่อคณะกรรมการตรวจคะแนนตรวจสอบถูกต้องแล้วให้คณะกรรมการตรวจคะแนนเพิ่มชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งอีกส่วนหนึ่งต่างหาก

^๔ มาตรา ๕๘ ให้ถือว่าเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน และเจ้าหน้าที่คะแนนเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญานับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้งจนสิ้นสุดแห่งการงานในหน้าที่

๕๘ พรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ เพราะเมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์ในการตั้งคณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๓/๒๕๓๕ ลงวันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งนายกรัฐมนตรีออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๑ (๖) และ (๙)^๕ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๕ คือ เพื่อให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นไปโดยเรียบร้อย สุจริตยุติธรรม และถูกต้องตามบทบัญญัติของกฎหมาย และข้อ ๒ (๑)^๖ ของคำสั่งดังกล่าวซึ่งกำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ติดตามและสอดส่องดูแลกระบวนการของการเลือกตั้ง ให้เป็นไปโดยสุจริตและยุติธรรม และเป็นไปโดยถูกต้องตามบทบัญญัติของกฎหมายประกอบกับข้อ ๒ (๔)^๗ ซึ่งกำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจเสนอชื่อผู้สังเกตการณ์เลือกตั้งเพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งให้เข้าสังเกตการณ์ในหน่วยเลือกตั้ง โดยผู้สังเกตการณ์เลือกตั้งมีหน้าที่สอดส่องดูแลการใช้สิทธิเลือกตั้งและกระบวนการทำงานให้ถูกต้องและยุติธรรม หากพบว่าการกระทำที่ส่อไปในทางทุจริต ให้ผู้สังเกตการณ์มีหน้าที่รายงานต่อคณะกรรมการ เพื่อให้คณะกรรมการดำเนินการตามข้อ ๕^๘ รวมทั้งข้อ ๓^๙ ของคำสั่งดังกล่าวซึ่งกำหนดว่า “ใน

^๕ มาตรา ๑๑ นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

ฯลฯ

ฯลฯ

(๖) แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานที่ปรึกษา ที่ปรึกษาหรือคณะที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี หรือเป็นคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติราชการใดๆ และกำหนดอัตราเบี้ยประชุมหรือค่าตอบแทนให้แก่ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้ง

ฯลฯ

ฯลฯ

(๙) ดำเนินการอื่น ๆ ในการปฏิบัติตามนโยบาย

ฯลฯ

ฯลฯ

^๖ ข้อ ๒ ให้คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ติดตามและสอดส่องดูแลกระบวนการของการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งจะมีขึ้นในวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๓๕ ให้เป็นไปโดยสุจริตและยุติธรรม และเป็นไปโดยถูกต้องตามบทบัญญัติของกฎหมาย โดยร่วมมือกับฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ฯลฯ

ฯลฯ

^๗ ข้อ ๒ ให้คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

ฯลฯ

ฯลฯ

(๔) เสนอรายชื่อผู้สังเกตการณ์เลือกตั้งเพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งให้เข้าสังเกตการณ์ในหน่วยเลือกตั้ง เพื่อสอดส่องดูแลการใช้สิทธิเลือกตั้งและกระบวนการทำงาน

ฯลฯ

ฯลฯ

^๘ ข้อ ๕ ในการดำเนินการตามข้อ ๒ (๑) (๒) และ (๔) ถ้าคณะกรรมการเห็นว่า มีกรณีการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้คณะกรรมการแจ้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือปลัดกรุงเทพมหานครสำหรับกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณี ที่ปรากฏมูลความผิดได้ทราบและรายงานให้นายกรัฐมนตรีทราบ ถ้ากรณีเป็นการกระทำของผู้ว่าราชการจังหวัดหรือปลัดกรุงเทพมหานคร ให้รายงานรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและนายกรัฐมนตรี

ฯลฯ

ฯลฯ

การดำเนินการตามข้อ ๒ (๑) (๒) (๓) (๔) หรือ (๕) คณะกรรมการจะดำเนินการเอง หรือมอบให้ คณะกรรมการดำเนินงาน คณะอนุกรรมการ คณะทำงานหรือบุคคลใดตามข้อ ๒ (๖) ดำเนินการ แทนภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการก็ได้” แล้ว เห็นได้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ สังกัดการเลือกตั้งตามที่กำหนดไว้ในคำสั่งดังกล่าวเป็นการกระทำในฐานะผู้ได้รับมอบให้ ดำเนินการแทนของคณะกรรมการฯ ในการติดตามสอดส่องดูแลการใช้สิทธิเลือกตั้งเพื่อให้การ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นไปโดยเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์ในการแต่งตั้ง คณะกรรมการดังกล่าว ดังนั้น ผู้สังเกตการณ์เลือกตั้งดังกล่าวจึงเป็นผู้เลือกตั้งซึ่งได้รับแต่งตั้ง ให้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งซึ่งได้รับการยกเว้นตามมาตรา ๕๘ วรรคสอง แห่ง พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ให้ลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้ง ที่ตนปฏิบัติหน้าที่ได้โดยไม่ต้องมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้น ถ้าหน่วย เลือกตั้งนั้นอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้ง

(ลงชื่อ) วัฒนา รัตนวิจิตร

(นายวัฒนา รัตนวิจิตร)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มีนาคม ๒๕๓๕

^๔ ข้อ ๓ ในการดำเนินการตามข้อ ๒ (๑) (๒) (๓) (๔) และ (๕) คณะกรรมการจะดำเนินการเอง หรือมอบให้คณะกรรมการดำเนินงาน คณะอนุกรรมการ คณะทำงานหรือบุคคลใดตามข้อ ๒ (๖) ดำเนินการ แทนภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการก็ได้